

TEBLİĞ CEMAATİ VE KIRGIZİSTAN'DAKİ FAALİYETLERİ¹

Mehmet ÇELENK²
Ulukbek KALANDAROV³

Öz

Yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinde Pakistan'da ortaya çıkan Tebliğ cemaati, dünyanın en büyük ve yaygın dini/kültürel hareketlerinden birisidir. Temel felsefesi iman tazelemek, tebliğ ruhu aşlamak, İslami bilgiyi elde etmek, yaymak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak olan cemaat, dünyada 70-80 milyon aktif temsilciye sahiptir. Aktif siyasete mesafeli olup dünyanın birçok yerinde faaliyet gösteren bu cemaat, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra Orta Asya'da da yaygın bir faaliyet alanı bulmuştur. Tebliğ cemaatinin Kırgızistan'a gelişi ve yayılması oldukça hızlı olmuştur. Kırgızistan diyaneti bünyesinde resmi bir temsil imkânı bulan hareket günümüzde Kırgızistan'ın en aktif cemaati durumundadır.

Anahtar Kelimeler: Tebliğ Cemaati, Pakistan, İman, Orta Asya, Kırgızistan

1 Makalenin Geliş Tarihi: 04.12.2018

Makalenin Kabul Tarihi: 22.01.2019

2 Dr. Öğr. Üyesi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü.

e-mail: mecelenk@hotmail.com

3 Yüksek lisans öğrencisi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. e-mail:kjasia@mail.ru

Atıf: ÇELENK M. ve KALANDAROV U. (2019). Tebliğ cemaati ve Kırgızistan'daki faaliyetleri. *Tesam Akademi Dergisi*, 6(1), 249-281. <http://dx.doi.org/>

Tablighi Jamaat and Activities in Kyrgyzstan

Abstract

Tablighi Jamaat which occurred in the second quarter of 20th century in Pakistan is one of the biggest and wide spread religious-cultural phenomenon in the World. Basic aims of Tablighi Jamaat are reviving the faith, inspiring tabligh, getting Islamic knowledge and enjoining good-forbidden evil. Their number ranges between 70 to 80, spread across more than 150 countries. Tablighi Jamaat which claims to be totally apolitical arrived to central Asia after fall of Soviet Union. Its arrival and spread in Kyrgyzstan was very fast. After getting official recognition by Kyrgyzstan Presidency of Religious Affairs Tablighi Jamaat has become most active and influential group in whole country.

Keywords: Tablighi Jamaat, Pakistan, Faith, Central Asia, Kyrgyzstan

Giriş

Mevlana Muhammed İlyas (1917-1965) tarafından 1926 yılında Hind-Pakistan alt kıtasında, Delhi'nin güneybatısında yer alan Mevât'ta kurulan Cemâat-i Teblîğ, modern dönemin en önemli fenomenlerinden birisidir. Cemaat yaygın olarak kullanılan Cemaât-i Teblîğ ismiyle beraber aynı zamanda Teblîğî Cemâat, Teblîğî Tahrîk, Tahrîk-i İman ve Dînî Da'vet adlarıyla da bilinir (Ahsan, 1993, s. 293).

19. Yüzyıl sonları ve 20. Yüzyıl başlarında Hindistan'da Müslümanlıktan Hinduizm'e geçişlerin artmasına bir tepki olarak ortaya çıkan hareket, modernleşme kısılcısındaki Hint Müslümanlığının orijinal köklerine geri dönmesini savunan ve bunun için çabalayan selefi karakterli Diobendi hareketinin de bir parçasıdır (Bozbey, 2011, s. 30). Bir inanç hareketi olarak da adlandırılan cemaat, Diobendi geleneğinin hem aktif takipçisi hem de sahadaki temsilcisi kabul edilir (Bayram, 2015, ss. 390-415). Siyasete mesafeli olan ve haddi zatında siyaseti gereksiz sayan ve siyasetin dinden ayrılabilceğini savunan ilk hareket olan Cemaât-i Teblîğ, kuruluş felsefesinde iman tazelemeyi, tebliğ ruhu aşılarmayı, İslami bilgi elde etmeyi ve yaymayı, iyiliği emredip kötülükten sakındırmayı ve karşılıklı sevgiyle birlikte çalışmayı temel prensip saymıştır.

Din merkezli bu ilkeler etrafında şekillenen hareket, İslam dünyasında sayısı oldukça fazla olan cemaat yapılanmalarına benzemediği için Müslüman ve gayr-ı Müslim hükümetler tarafından faaliyetleri kısıtlanmamakta hatta desteklenmektedir. Bu da doğal olarak hareketin dünyanın her tarafından birçok Müslümanı içine almasını mümkün kılmış, ama ibadetlerin yanında siyasi etkinliği de savunan Hint-Pakistan alt kıtasının ikinci etkin ve güçlü grubu Cemaât-i İslamî'yle kaçınılmaz bir gerginliği beraberinde getirmiştir (Ahsan, 1993, s. 294). Günümüzde cemaat 150 ülkede fiilen faaliyetlerini yürütmekte ve aktif mensuplarının 70 ile 80 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir (Yegorovi 2016, s. 5).

Cemaât-i Teblîğ, çalışma ve tebliğ prensiplerini şu altı esas üzerine bina etmiştir: 1. Kelime-i tevhid ve tayyibe: İmanın ifadesi olarak devamlı surette Allah'ı zikretmek ve kelime-i şehâdet getirmek, günlük hayatta Allah ve Resulü'ne tam itaat etmek. 2. Namaz. Beş vakit namazı dosdoğru kılmak ve bu yolla kendini devamlı yenileyerek günlük hayatta namazın etkisini görmek. 3. İlim ve zikrullah: Hz. peygamber'in insanlığa rehber olarak neler getirdiğini bilmeden dinin hakikati öğrenilemez. Bunları öğrenmek ve öğretmek her Müslümanın görevidir. Bu sebeple sabah ve

akşam saatlerinin bir kısmı İslâm'ın temel prensiplerini öğrenmekle ve zikir, namaz, istiğfarla geçirilmelidir. 4. İkrâm-ı müslimîn ve ihtirâm-ı müslimîn: İnsanlara karşı saygılı ve yumuşak olmak yalnız dinî bir görev değil tebliğ'in etkili olması için gerekli bir şarttır. 5. İhlâs-ı niyyet: Davranışlar samimi ve Allah rızâsı için olmalı, dünyevî kazanç kaygısı taşımamalıdır. 6. Tefrîğ-i vakt: Dünya işlerinden tebliğ çalışmaları için gönüllü olarak vakit ayırmak. Bu husus, Cemâat-i Tebliğ'in kendi buluşu ve en önemli ilkesidir (Ahzan, 1993, s. 294; Abdildayev, 2017).

Hareketin kurucusu Mevlana Muhammed İlyas'a göre her Müslüman'ın diğer Müslümanlara İslam'ı hatırlatmak ve onların bilinçlenmesine katkı sağlamak gibi bir sorumluluğu vardır. Binaenaleyh şu dört ilke hareketin varlık sebebi olarak kabul edilir: a) Tebliğci ruhu benimsemek ve yaymak, b) İslami bilgiyi elde etmek ve başkalarına aktarmak, c) Emr-i bil ma'ruf ve nehy-i anil münker yapmak, d) Bunları karşılıklı sevgi ve dayanışma içerisinde yapmak (Bayram, 2015, s. 397).

Müesses politik sistemlerle bir çatışma yaşamayan ve yerleşik lokal din anlayışlarıyla çatışma riskinden uzak bir tebliğ anlayışını benimseyen hareket, dünyanın birçok yerinde geniş insan kitlelerine ulaşmaya muvaffak olmuştur. Orta Asya'da Sovyet sisteminin dağılması sonrasında, sair cumhuriyetlerde olduğu gibi, büyük çaplı siyasi, ekonomik, kültürel ve dini krizler yaşanmıştır. Başta Kırgızistan olmak üzere bölge ülkelerine İslam dünyasının dört bir yanından farklı dini temayüllere sahip cemaatler, tebliğ ve irşad amacıyla geldiği gibi Hristiyanlık benzeri dinlerin misyonerlik ve propaganda mekanizması da yoğun bir şekilde faaliyet göstermeye başlamıştır.

Uzmanlar, Diyobendi köklerine rağmen Tebliğ'i, şiddet yanlısı olmayan, siyasetten uzak duran ve gayri-Müslimlere karşı misyonerlik faaliyetleri yürütmeyen bir hareket olarak nitelendirmektedirler (Barbara, 2002, s. 8). Tebliğ Cemaati'nin gayesi, İslam'ı "kapıdan kapıya" sloganıyla yaymak, "Kan dökmeden ikna cihadı"dır (Abdildayev, 2017). Durum böyle olmakla beraber hem hareketin ortaya çıktığı coğrafya hem de İslam dünyasının farklı kesimlerinden bu harekete dini tasavvuru, eğitim ve davet metodu, siyasetle ilgili tutumları ve toplum-insan ilişkileri açısından çok sayıda eleştiri yöneltmiştir. Halkın halkı eğitmesi merkezli bir tebliğ anlayışı toplumdaki yerleşik ulema hiyerarşisi açısından da bir risk oluşturup ulemanın güç ve prestijlerinin sarsılması korkusunu beraberinde getirmiştir. Binaenaleyh bu hareketin geçmiş dönemdeki en büyük tenkitçileri ulema (Mevlana) sınıfından olmuştur (Efe, 2002, ss. 110-118).

Kırgızistan'da İslam ve Kültürel Durum

Satuk Buğra Han'ın (920-958) hükümdarlığı zamanında Fergana vadisinden başlamak üzere bütün Orta Asya Türkleri kitleler halinde Müslüman olmuşlardır (Cebeci, 2016, s. 104). Bu durum Kırgızlar için de geçerlidir. Ancak İslam dininin Orta Asya topraklarında yayılması birden olmamıştır. Tarihi kaynaklarda Kırgızların ne zaman ve nasıl İslamlaştığı yönünde açık ve doyurucu malumat yok denecek kadar azdır (Ünal, 2010, s. 8). Soltonoyev, Erşahin, Erdem, Eraliyev, Düşenbiyev gibi araştırmacılar, Karahanlı devletinin topraklarında yaşayan bazı Kırgız boylarının M. X. Yüzyıldan itibaren İslam dinini kabul etmeye başladığını söyleseler de (Soltonoyev, 1993, s. 135), başta Kırgız tarihçisi S. Mambetaliyev olmak üzere bazı bilim adamları Kırgızların Nakşibendî ve Kadirî tarikatlarının etkisiyle miladi XVI. Yüzyılın sonundan itibaren Müslüman olduklarını söylemiştir (Mambetaliyev, 1972; Monteil, 1992, s. 25). S. Zakirov ve K.İ. Petrov ise Kırgızların M. XVI. Yüzyılın sonundan itibaren göçler sayesinde Tanrı Dağlarına yerleşerek İslam'ı kabul ettiklerini ve İslamlaşmanın bu dönemde Kırgızların başında bulunan yöneticilere idarelerinin devamı için yeni bir ideolojik imkân verdiğini iddia etmişlerdir (Kalberdiev, 2010, s. 10; Zakirov, 1960, s. 13).

Kırgızların İslamlaşma seyrine dair bir başka yaklaşım ise bunun üç aşamada gerçekleştiğini savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre M. 751 tarihinde gerçekleşen Talas savaşı Orta Asya halklarının tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü bu savaşla Müslümanlık Türk boyları arasında çok hızlı bir şekilde yayılma imkânı bulmuştur. Binaenaleyh Kırgızlar da komşuları gibi Karahanlılar (840-1212), Çağataylar (XIII-XVII) ve Hokand Hanlığı (XVIII-XIX) dönemlerinde tedrici olarak üç aşamada Müslümanlığı kabul etmişlerdir (Cusubaliyev, 2016, s. 63; Özlü, 2015, s. 100). Genel olarak Kırgızların Karahanlı devrinde o topraklarda buldukları göz önünde tutulursa İslam diniyle az çok temasta oldukları söylenilebilir. Uzmanlar, İslam dininin bazı prensiplerinin Orta Asya'da yaşayan Türk boylarının inançlarıyla örtüşmesinin kitlesel İslamlaşmayı kolaylaştırdığını iddia ederler (Bennigsen ve Lemerrier-Quellejay, 1998, ss. 271-272).

Kırgızların İslamlaşma seyri ile ilgili bu kadar farklı ve zamansal olarak birbirinden uzak dönemlerin kabul edilmesinin birçok sebebi vardır. Sovyet akademisine mensup Rus, Kırgız ve diğer tarihçilerin bu hususta yanlı yorumlar yaptığı aşikârdır. Binaenaleyh bu konuda Cusubaliyev'in yaklaşımını esas almak Orta Asya'daki İslamlaşma seyri açısından daha makul görünmektedir.

Türkler doğrudan Araplarla temas kurmaları sonucunda Müslümanlığı Araplardan sade ve yalın bir şekilde almışlardır. Bu durum onların İslam dinini, Peygamberin getirdiği esaslar çerçevesinde ve Sünni çizgide alıp kabul etmelerini sağlamıştır. Fıkıh alanında Ebu Hanife'nin (699-767), itikat ve kelimada İmam Mâtürîdî'nin (ö. 333/944) bu coğrafyadaki etkilerine bağlı olarak Türklerin dini karakteri Ehli Sünnet, Hanefî ve Mâtürîdî ekseninde gelişip şekillenmiştir. Bu durum günümüzde de büyük oranda varlığını korumaktadır. Öte yandan Mâverâunnehir bölgesinde Ahmet Yesevî, Abdulhâlık Gucduvani, Bahauddin Nakşibendî gibi gönül erlerinin etkisi de bölgenin tasavvufi geleneğinin oluşmasını sağlamıştır (Cebeci, 2016, ss. 104-105).

Çarlık Rusya hâkimiyetinin Orta Asya'ya kadar uzanması buradaki dini durumu da etkilemiştir. Çarlık Rusya'sı ve Sovyetler Birliği dönemlerinde (1917-1991) Orta Asya toplumlarının dini kimliklerine karşı katı ve menfi bir siyaset uygulanmıştır. Çarlık döneminde Kırgızları Ortodoks Hıristiyanlığa dâhil etme çabaları görülmüşse de başarıya ulaşamamıştır. Sovyetler Birliğinin dine bakış açısı Marksizm'in dinlere yaklaşımı çerçevesinde şekillenmiştir (Bozbey, 2011, s. 21). Sovyetlerin ilk zamanlarından başlayarak yeni ve çok milletli bir devletin kuruluşuyla etnik ayrımcılığın yanında dini ayrımcılık da ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

V. İ. Lenin'in iktidarda olduğu zamanlarda (1917-1923) din politikası nispeten daha yumuşak bir çizgide seyretmiştir. İzlenen bu "yumuşak" politika, liderin siyaset ile din arasında bir bağlantı olmamalı görüşünden kaynaklanmış olabilir. Ancak ilerleyen tarihlerde, 1920'lerden başlayarak din politikası daha sert bir görünüm almaya başlamıştır. İslam'a karşı her açıdan kısıtlamalar başlamış, medreseler ve camiler kapatılmıştır. Din ile ilgili faaliyetler, kitaplar yasaklanmıştır. Bunun yanında Sovyetler Birliği devletin siyasi yapısına uygun olarak sistematik bir şekilde ateizm propagandası yapmaya başlamış ve ilköğretimden itibaren Sovyet vatandaşları ateizme yönlendirilmeye başlanmıştır. Böylece Kırgızlar, sair Sovyet vatandaşlarıyla birlikte, Sovyetler Birliğinin dağılmasına kadar bu tarz bir din politikasıyla yaşamak zorunda kalmışlardır. Ancak Rus yönetimine girmeden önce bu topraklarda İslam'ın güçlü bir şekilde yayılması ve yerleşmesi sebebiyle din, Sovyet egemenliği döneminde tamamen ortadan kalkmamış, aksine Kırgız halkı gizli de olsa inancını bir noktaya kadar muhafaza etmeye muvaffak olmuştur. Sovyet sonrası dini alanda müşahede edilen canlılık ve faaliyet bunun en büyük göstergesidir. Sovyet sonrası kurulan Kırgızistan Cumhuriyetinin demokratik ve laik bir siyaset tarzını benimsemesi sebebiyle din eğitimi

tamamen devletten ayrı olarak, devletin temel eğitim kanunlarına aykırı olmamak kaydıyla, yapılabilir (Kılavuz ve Barlas, 2010, s. 11). Din özgürlüğü kanunu dolayısıyla ülkedeki hiçbir din devletin resmi dini olarak kabul edilmemektedir. Bu da Kırgızistan'da yaşayan tüm vatandaşların hukukunun korunması anlamına gelmektedir. Devlet, birey olarak vatandaşın ibadetine yahut dini grupların faaliyetlerine, temel hukuk çerçevesine aykırı olmamak kaydıyla, müdahale etmez. Mamafih hukuk ihlali durumunda devlet gereken tedbirleri alacaktır. Bu anlamda hiçbir dini program ve dini grup devlet tarafından desteklenmeyip maddi destek verilmeyecektir (Alimova, 2016, s. 133). Başka bir ifadeyle "Devlet, laiklik gerekçesi ile dini alana müdahale etmemekte, halkın din eğitimi ihtiyaçlarını karşılama yönünde bir girişimde bulunmamaktadır. İlk ve orta öğretimin on bir yıl olduğu devlet okullarının programlarında, doğrudan din öğretimi ile ilgili bir ders mevcut değildir" (Cebeci, 2016, s. 113).

Sovyet idaresi, 1943 senesinde Taşkent merkez olmak üzere Orta Asya ve Kazakistan'da Müslümanların din hizmetleri ile ilgili bir idare" kurmasına izin verdi. (Kozukulov, 2015, s. 179) Bunun temel nedeni, kuvvetle muhtemel, devam eden II. Dünya Savaşı'na Müslüman kökenli Sovyet vatandaşlarını motive etme siyasetiydi. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra bu din hizmetleri idaresinin Kırgızistan temsilcisi 17 Eylül 1993 tarihinde Taşkent'ten ayrılmış ve yerine Kırgızistan Müslümanları Dini İdaresi (Müftiyat) adıyla müstakil bir idare olarak kurulmuştur (Kozukulov, 2015, s. 181). Kırgızistan Müslümanları Dini İdaresi Başkanlığı, KMDB, (Müftülük) Kırgızistan devlet yapılanması içinde, Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığına benzer şekilde bir kurum olmayıp tamamen özerktir (Sağlık, 2010, s. 14). Dini İdare Başkanlığının görevi, Kırgız İslam toplumunun itikat, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili hizmetlerini yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak, ibadet yerlerini ve din eğitimi yönetmektir (Sağlık, 2010, s. 14). Merkez müftülükte camiler, inşaat, medrese ve eğitim kurumları, davet, fetva, hukuk ve kâtiplik ile yakın zamanda açılan gençlik ve kadın birimleri bulunmaktadır (Kozukulov, 2015, s. 185). Müftülükte en aktif faaliyet yapan birimlerden biri de Davet birimidir.

Tebliğ Cemaatinin Kırgızistan'a Girişi

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte siyasi baskı büyük oranda ortadan kalkmıştır. Bağımsız Kırgızistan Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber ülke içinde birçok alanda öze dönüş hareketliliği başlamış ve dini faaliyetler de canlanmaya yüz tutmuştur. 16 Aralık 1991'de "Din

Özgürlüğü ve Dini Kuruluşlar” kanunu kabul edilmiştir (Alimova, 2016, s. 132). Bu kanuna göre Kırgız vatandaşlarının hangi dini inançtan olursa olsun dini hakları ve özgürlükleri devletin koruması altına alınır.

Özellikle Kırgızistan’ın güney bölgesinde dine yönelme hususunda büyük gelişmeler görülmüştür (Kılavuz ve Barlas, 2010, s. 11). Ülkedeki dini canlanma ve devlet tarafından kabul edilen dinle ilişkili kanunlar çeşitli dini hareketlerin ülkeye gelişine ve faaliyet göstermesine imkân vermiştir. Kabul edilen bu kanunlarla diğer Türki cumhuriyetlerinde olduğu gibi, Kırgızistan’da da İslam’a büyük bir yöneliş olmuş ve İslam’ın toplumsal ve siyasi alandaki rolü büyük bir değişim göstermiştir (Heyat, 2004, s. 276). Böylece yitirilmiş bir geçmiş olarak görülen ve hakkında fazlaca derin bilgiye sahip olunmayan İslamiyet’in toplumdaki görünürlüğü bir anda artmaya başlamıştır. Kırgız toplumunun yaşamakta olduğu bu İslami “uyanış”, öteden beri var olan dini bilgi boşluğunu fırsat bilen misyonerlerin de dikkatinden kaçmamıştır. Ülkedeki siyasi baskıların kalkması, bir yandan Sovyet döneminde yeraltında faaliyet gösteren kurs ve camilerin açıkça hizmet yapmalarına olanak sağlarken, diğer yandan Ortadoğu ve Güney Asya’daki Müslüman ülkelerden gelen resmi ve gayri resmi İslami aktörlerin önünü de açmıştır (Bozbeş, 2011, s.23). Böylelikle Sovyet rejiminin de kısıtlamalarıyla Kırgızlar arasında çok sınırlı olan dini eğitim ve bilgi birikimi bir anda artmaya başlamıştır. Dini bilgiye ulaşmadaki engellerin ortadan kalkmasıyla insanların dindarlaşma sürecine yardımcı olmaya çalışan ancak dini konularda sağlıklı bir eğitim ve irşat yapıp yapamayacağı bilinmeyen (Pay ve Kılavuz, 2009, s. 251) ve özellikle asırlardır halk arasında varlığını sürdüren Hanefi-Matüridiliğin kapsayıcılığı ve ona eşlik eden sufiliğin hoşgörü anlayışından uzak pek çok oluşumun faaliyetleri hızla yayılmaya başlamıştır. Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkelerinden gelen Selefi/Vehhabi hareketler, Afganistan menşeli Taliban, Pakistan, Hindistan kökenli Diyobendiler, İran merkezli Şîf gruplar ve Türkiye’den gelen diğer cemaatler bu süreçte Kırgızistan topraklarında faaliyet gösteren başlıca gruplar olmuşlardır. Bu gruplar tebliğ, propaganda, eğitim, dini temayül ve siyasetle kurdukları ilişkiler açısından oldukça farklı metotlara sahiptirler. Farklı temayüller umumiyetle şu başlıklar altında toplanabilir (Bozbeş, 2011, s.24):

1. Siyasetten uzak durarak halka İslam’ı öğretmeye çalışanlar.
2. Politik bir güç elde edip siyasi ajandaları doğrultusunda ilerlemeyi hedefleyenler.
3. Hilafet veya İslami bir yönetim anlayışını oturtmak için mevcut

durumu şiddet yoluyla değiştirmeyi amaçlayanlar.

4. İslami bir yönetim anlayışını savunan ancak şiddeti bir araç olarak görmeyenler.

5. Amerika, Avrupa ya da Rusya'nın aşırılıkçı ve şiddet yanlısı diye suçladığı dinî örgütler olduğu gibi, aynı ve benzeri devletlerce ılımlı Müslümanlığın bölgedeki timsali diye gösterilip desteklenen dinî hareketler de vardır.

Bugün Kırgızistan'da açık veya gizli şekilde İslami propaganda ve irşat faaliyeti yapan otuzdan fazla İslami grup vardır. Resmi veya gayri resmi yollarla faaliyet yapmakta olan bu çok sayıdaki dini gruptan sadece bazıları toplumun önemli bir kısmına hitap edebilmektedir. Bunlardan en etkili olanları ise, sadece Kırgızistan'da değil bütün Orta Asya'da faaliyet gösteren Hizbu't-Tahrir, Tebliğ Cemaati ve Selefiyye gibi gruplardır (Bugubaev, 2013, s. 5).

Yukarıda zikredilen gruplar içerisinde en etkili ve yaygın olanı ise Tebliğ cemaatidir. Tebliğ cemaati halk içinde daha çok "Davatçılar" (Davetçiler) olarak bilinmektedir. Kırgızistan'da faaliyet gösteren en güçlü ve en yaygın dini grup olan Tebliğ cemaatinin (Aydar, 2014, s. 513) temel amacı başta ülkenin kuzeyinde dini bir irşat faaliyeti yürütmektir. Zira güney tarafa nispetle kuzey tarafta dine karşı ilgi oldukça zayıftır (Rotar, 2008). Sonrasında ülkenin güneyinde de kendi faaliyetlerini yürütmeye başlayarak Kırgızistan'daki en yaygın dini hareket düzeyine gelmiştir. İlk nesil vaizlerin/davetçilerin tamamı Sri Lanka, Pakistan ve Hindistan'dan gelen yabancılardan oluşmaktaydı (Murzahalilov, 2010, s. 186).

Gelen vaizlerin ilk amacı, dini toplumun geniş kesimlerine olabildiğince yaymaktı. Dışarıdan gelenler yerli dilleri (Kırgızca ve Rusça) bilmemeleri dolayısıyla yanlarında tercümanları bulundururlardı. Bir müddet sonra tercüman yardımıyla halkla sohbetler ortadan kalkmıştır. Çünkü bu cemaate Pakistan ve Hindistan'da din eğitimi alan yerli öğrenciler de katılmaya başlamışlardır. Faaliyetlerin yerli diller üzerinden yürütülmesiyle cemaati izleyenlerin sayısı da artmıştır. Günümüzde faaliyet gösteren vaizler/davetçiler arasında yurt dışında profesyonel din eğitimi alanlar olduğu gibi bu alanda bu tarz bir eğitim almayanlar da bulunmaktadır (Murzahalilov, 2010, s. 186). Tebliğ cemaati sair dini gruplar gibi dışarıdan gelen bir hareket olmasına rağmen ülkedeki irşat, eğitim ve diğer faaliyetleri itibarıyla tamamen yerli bir yapıya ve kadroya kavuşmuştur (Cebeci, 2016, s. 114). Bunlar Sünni-Hanefi bir çizgiyi takip

etmekte, halk ile kolayca kaynaşmakta ve ülkenin her köşesinde rahatlıkla faaliyetlerini gösterebilmektedirler (Cebeci, 2016, s. 114).

Yayımla süreci, Kriz ve Normalleşme

Kırgızistan'da din eğitimi, daha ziyade okul dışında, isteyenlerin katıldığı cami kurslarında veya medrese adıyla faaliyet gösteren kurumlarda verilmektedir (Pay ve Kılavuz, 2009, s. 250). Dolayısıyla medreseler devletten izin alarak açılmış olup, yaygın eğitim alanında faaliyet gösteren ve din eğitimi alma özgürlüğünden yararlanmak isteyen bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılayan önemli kurumlar durumundadır. 2017 verilerine göre Kırgızistan'da Din Komisyonluğunun onayından geçen toplam 102 medrese bulunmaktadır. Fakat bunların sadece 78'i faaldir, diğerlerinin ise bazı nedenlerden dolayı kapalı oldukları bilinmektedir (Orozobekova, 2017, s. 4). Bunun dışında Kırgızistan'ın genelinde resmi olmayan 95 medrese tespit edilmiştir (Ergeşov, 2018). 8 medrese ise ilgili makamlarca teknik altyapıları ve fiziksel şartları taleplere cevap vermediği için kapatılmıştır. Yine bu bağlamda bazı cami kurslarının ve hücre tarzında gayri resmi faaliyet gösteren Kur'an kurslarının olduğunu da hatırlatmak gerekmektedir. Söz konusu medrese ve Kur'an kurslarının çok azı günün taleplerine uygun bir şartta hizmet verebilmektedirler. Kırgızistan Müslümanlar Başkanlığı'nın verdiği rakamlara göre bu gün bu medreselerde okuyan öğrencilerin sayısı 6 bin civarındadır. Ancak Orozobekova medrese öğrencilerinin bu sayıyla sınırlı olmadığını ve resmi olmayan kurslar da hesaba katıldığında bu miktarın çok daha fazla olabileceğini iddia etmektedir (Orozobekova, 2017, s. 4). Kırgızistan'da medreselere öğrenciler ancak dokuzuncu ya da on birinci sınıfı bitirdiklerine dair belge getirmeleri durumunda kayıt yaptırabilmektedirler.⁴

Kırgızistan Cumhuriyeti, Sovyet sonrası bağımsızlığını kazanan diğer Orta Asya ülkeleri gibi, siyaset, ekonomi, eğitim, toplumsal hayat ve kültür politikaları itibarıyla yoğun bir yeniden yapılanma süreci yaşamıştır. Doğal olarak bu süreçte her düzeyde dini kriz de olmuştur. Müslüman Kırgız halkının öze dönüş talepleri yanında uzun yıllar din karşıtı Sovyet kültürünün izlerini taşıyan ve bunu kimliğinin bir parçası olarak yaşayan insanlar arasında dine karşı tutum farklı olmuştur. Bu krizlerin ortasında Kırgızistan'a gelen cemaatler de krizin bir parçası olarak faaliyet göstermişlerdir. Selefilik örneğinde görüldüğü gibi lokal kültürleri ihmal edip toplumla çatışma yaşayan gruplar bu süreçte Orta Asya ve Kafkasya toplumları arasında derin krizlere yol açmışlardır. Tebliğ cemaati gibi

4 Ülkede zorunlu eğitim on bir senedir.

siyasetten uzak ve lokal kültürlerle uyumlu bir şekilde çalışmayı prensip edinen gruplar ise yaşadıkları düşük profilli çatışmalara rağmen büyük oranda tutunmaya muvaffak olmuş, kısa bir süre içerisinde yerel resmi makamların da onayıyla geniş ve kitlesel bir tebliğ/irşat ağı kurmaya muvaffak olmuşlardır.

Cemaatin ortaya çıktığı Hint alt kıtasında olduğu gibi, Kırgızistan'daki cemaate ait medreselerde de genellikle sadece İslami ilimler okutulmaktadır. Diğer taraftan medreselerin programlarında genellikle XVIII.-XIX. asırlarda okutulan müfredat öğretilmektedir. Ancak yüz yıl öncesinde bölgedeki medreselerin okul müfredatında bugünkü medrese müfredatından farklı olarak matematik, coğrafya, fizik, kimya, astronomi, mantık ve psikoloji gibi dersler de okutulmaktaydı (Orozobekova, 2017, s. 9). Fakat günümüzde okutulan dersler akaid, Arapça ve belagat, Tefsir ve usulü, Hadis ve usulü, Fıkıh ve usulü dersleriyle sınırlıdır. Yani çoğunda sosyal bilimler ile eğitim bilimlerine yer verilmeyerek, sadece söz konusu dersler verilmektedir. Dolayısıyla başta cemaate ait medreseler olmak üzere, ülkedeki çoğu medresenin öğretim programlarının çağdaş sorunlara cevap verecek nitelikte olmadığını söylemek mümkündür. Bununla beraber Kırgız hükümeti, 2017 yılından itibaren ülkede dini eğitim veren kurumlarda, özellikle medreselerde, sosyal bilimler ve eğitim bilimleri gibi derslerin okutulması üzerinde çalışmalara başlamıştır.

Davetçiler genellikle beş-altı kişilik gruplar halinde davete çıkarlar. Sayıları bundan biraz fazla veya az olabilir (Dooronbekov, 2009, s. 94). Davete katılanların yaşı 16 ile 70 arasındadır. Ancak grubun çoğunluğunu 19 ile 45 yaş arasındakiler oluşturmaktadır (Murzahalilov, 2010, s. 187). Üç günlük, kırk günlük ve dörder aylık sürelerde üç ayrı program dâhilinde tebliğe çıkmaktadırlar (Cebeci, 2016, s. 114). Davetçiler vardıkları bölgenin camisine gider ve oraya yerleşirler. Yemeklerini genelde kaldıkları camide kendileri pişirip yer ve zaruri ihtiyaçlarını yine orada karşılarlar. İstirahat etmek ve yatmak için de camileri kullanırlar (Dooronbekov, 2009, s. 94). Zira her cami Tebliğ Cemaati için bir faaliyet karargâhı durumundadır (Cebeci, 2016, s. 114).

Tebliğciler çalışmalarının sistematik şekilde yürütülebilmesi ve faaliyetlerinin devamı için, gittikleri camilerde ve diğer mekânlarda faaliyetleri süresince şu 20 şarta bağlı kalmaktadır:

1. Dört şeyi severek yapmak:

- a. Ulul-emr, Emire itaat: Herkes bulunduğu kabile veya grubun seçilmiş olan başkanına (emirine) itaat etmeli.
- b. Geceleri teheccüd namazlarını kaçırmamak.
- c. Farz namazlarını cemaatle kılmalı ve farz namazlardaki “iftitah tekbirine” yani “tekbirullah’a” mutlaka yetişmek.
- d. İctimai-amelde bulunması, yani topluca yapılan amelleri, ibadetleri kaçırmamak (namaz, talim vs)

2. Dört şeye karışmamak:

- a. Faaliyette, yani tebliğde bulunulan süre boyunca siyaset işlerine karışmamalı ve siyaset konuşmamalı.
- b. Mezhep işlerine karışmamalı, yani mezhepçilik yapmamalı. (Ancak bu Tebliğcilerin mezhepsiz veya mezhebe karşı olduğu şekilde anlaşılmalıdır.)
- c. Gidilen caminin iç işlerine karışmamalı.
- d. Şahısların, cemaatlerin veya genel olarak ümmetin eksikliklerini dillendirip alay etmemeli.

3. Dört şeyden, davranıştan korunmak ve sakınmak:

- a. Davetçiler gidilen yerde eğer herhangi bir eksiklik varsa veya bir şeye ihtiyaç duyulursa, yerli halktan veya cami cemaatinden bunu istememelidirler. Önce iki rekât namaz kılıp Allah’tan istenmeli ve her halükarda kendi imkânlarıyla ihtiyaçlarını gidermelidirler. Yani 3 gün, 40 gün ve 4 aylık davet/tebliğ için gidildiğinde tüm ihtiyaçlarını karşılayacak para veya malzemeleri yanlarında bulundurmak zorundadırlar. Örneğin: Mutfak malzemesi, gıda, battaniye vs.

Bu prensipten maksat, insanlara herhangi bir sıkıntıya düşüldüğü zaman önce Allahtan isteyip sonra başkalarından sormayı öğretmektir.

- b. Herhangi bir kimseden (özellikle de yerlilerden) hiçbir şey beklememelidir: Bir şey yaparken karşılık beklentisi olmadan Allah rızası için yapmalıdır.

- c. Birilerinin eşyasını izinsiz almamalı ve kullanmamalıdır.

d. İsrraftan kaçınmalıdır.

4. Dört şeyi azaltmak:

a. Yemeyi, yemek vakitlerini azaltmak: Yani günde 3 vakit yemek yemeye alışmalı. Gün boyu azar azar yiyip içerek günü geçirmemelidir.

b. Uykuyu azaltmalıdır.

c. Camiden sebepsiz dışarıya çıkmayı azaltmalıdır.

d. Gereksiz, faydasız, yasaklanmış konuşma ve davranışları terk etmeli (terk-i malayani), vakti manevi kazanç sağlamayan şeylerle geçirmemelidir.

5. Dört şeyi, ameli çoğaltmak:

a. Daveti/tebliği (iyiliğe çağırıp, kötülükten men etmeyi) çoğaltmalıdır.

b. Talim-i mutalim-i çoğaltmak: Yani öğrenip-öğretmeyi çoğaltmalıdır.

c. Zikrullah-ı çoğaltmak: Her zaman Allah'ı anmayı alışkanlık haline getirmelidir.

d. Hizmeti çoğaltmak: *İkram-ı müslimin ve ihtiram-ı müslimin eylemelidir*: İnsanlara karşı saygılı ve yumuşak olmak yalnız dini bir görev değil tebliğin etkili olması için gerekli bir şarttır. Başkalarının, özellikle yaşlıların, komşuların, yoksulların haklarına riayet edilmeli ve daima kendi hukukundan feragat etmeye hazır olunmalıdır. Özetle temel kural her şeyi düzene göre yapmak olmalıdır.

Aslında çoğu ülkede bu 20 şart/prensip yerine 12 şart uygulanır. Bu şartların 12 veya 20 olarak uygulanması ise, ülkelerin uyguladığı din politikası ve halkın dini durumuna göre belirlenir. Bazı ülkelerde bu cemaatin faaliyetlerinin yasaklanması da, cemaat mensuplarının farklı arayışlar içine girmelerine neden olmaktadır. Örneğin eski Sovyet ülkelerinin çoğunda Tebliğ cemaati mensupları faaliyetlerini gizli bir şekilde yürütmektedirler. Buna Tebliğciler "Mekke usulü" derler. Çünkü Hz. Peygamberimiz (sav) İslam'ı Mekke'de gizli tebliğ ederdi. Medine'de ise açık bir şekilde tebliğ etmişti. Yani hangi ülkede hükümet davete/tebliğe karşı çıkıp faaliyetlerini yasaklamışsa o ülkede Mekke usulünde tebliğ işleri yürütülür ve genellikle evlerde toplanıp sohbet edilir. Eğer davetçiler sokaklarda rahatça dolaşarak insanları camiye veya evlere çağırabiliyorsa buna Medine usulü denir. Örneğin; Türkiye, Kırgızistan,

Avrupa, Hindistan, Pakistan gibi ülkelerdeki davet şekline Medine usulü denir. Çin, Rusya, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'da Mekke usulü uygulanır.

Tebliğ cemaati üzerinde araştırma yapan Batılı uzmanlar bu grubun faaliyetlerini birbirine oldukça uzak yorumlarla değerlendirmişlerdir. Mesela İslam araştırmaları uzmanı eski CIA mensubu Graham E. Fuller, Tebliğ cemaatini siyasetten uzak, dini kapıdan kapıya yaymaya çalışan bir hareket olarak tanıtırken Mark Garborio bunların cihat yoluyla dünyayı ele geçirmeye çalışan bir grup olduğunu öne sürmektedir (Yegorov, 2016, s. 8). Orta Asya ülkelerinin din politikası ve dini hareketlere yaklaşımına bakılınca birbirinden çok farklı olmayan uygulamalar görülür. Bu konuda Ahmet İzzet Bozbey şunları söylemektedir:

“Kırgızistan’ın ve diğer Orta Asya Cumhuriyetleri’nin de İslam konusundaki tutumunun sorunlu olmadığı düşünülmemelidir. Orta Asya devletlerinin İslami hareketlere kuşkulu ve sorunlu yaklaşımını kısmen açıklayabilecek ortak faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler kısaca şöyle sıralanabilir: Orta Asya’nın ortak Sovyet geçmişi, Orta Asya ülkelerinde demokratik kurumların zayıflığı ve iktidarı elinde bulunduran elitlerin otokratik karaktere sahip oluşu, bölgenin Afganistan ile coğrafi ve etnik yakınlığı ve iki bölge arasındaki ekonomik ve sosyal etkileşim, Orta Asya’da siyasi sınırların belirlenmesinde etnik sınırların göz ardı edilmiş olması ve son olarak Orta Asya Cumhuriyetlerinde çok sayıda yabancı menşeli dini grup ve kuruluşun kontrol dışı faaliyet göstermesi (Bozbey, 2011, s. 33).”

Bu açıdan Kırgızistan’ın dini hareketlere yaklaşımını komşu ülkelerin yaklaşımından ayrı tutmak da mümkün değildir. Ancak bütünü tamamen aynıdır demek de yanlış olur. Çünkü komşusu Özbekistan ve Türkmenistan ile karşılaştırılınca aradaki fark açıkça göstermektedir ki Kırgızistan Orta Asya’daki gerek dini hareketlere gerekse halkın siyasi taleplerine göreceli olarak en özgürlükçü tavır takınan ülkedir. Tebliğ cemaat hareketine gelince şunu söylemek mümkündür: Orta Asya ülkelerinden Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan’da güvenlik açısından potansiyel tehdit olarak görülmektedir ve her açıdan kısıtlanmaya çalışılmaktadır (Murzahalilov, 2010, s. 189). Kırgızistan’da ise bu hareket, ülkenin başsavcılığı tarafından 2009 yılında mahkemeye başvurulup takibe alınmış komşu ülkelerdeki gibi bir tehdit unsuru olduğu kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Ancak daha derin ve nitelikli

bir araştırma yapmak amacıyla başvuru mahkemeden geri çekilmiştir (Murzahalilov, 2010, s. 189). Bu cemaate katılanlar dış görünüşleriyle, giydikleri elbiselerle ve genelde sakal uzatmalarıyla halk arasında da olumsuz tepkilere maruz kalmaktadırlar.

Kırgızistan Müftülüğünün 2012 yılındaki baş Müftüsü Çubak Acı Calilov ülke medyasında oldukça güçlü olan "Azattyk" mensubu gazetecilerle sohbetinde bu cemaat hakkındaki temel hususları konuşmuştur. Gazetecilerin sordukları sorulardan toplum içinde bu cemaate karşı birtakım güvenlik endişelerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu röportajın metni şöyledir:

"Azattyk": "Halk içinde davetçilere karşı tepki aynı değildir. Onların evlere kadar girmelerine karşı olumsuz tepkide bulunanlar da var. Bunun dışında davete çıkanların anne babalarını, çoluk çocuklarını bırakıp davet turlarına çıkmalarından yana bir rahatsızlık var. Bu durumu bir düzene oturtmak için ne yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?"
Calilov: "Bize kesinlikle davet gerekmektedir, hatta buna bir kurtuluş demek de mümkündür. Çünkü kumar oyunlarına kendilerini kaptıranları, alkolizme kayanları ve daha birçok manevi hastalıktan insanları kurtaranlar umumiyetle bu davetçilerdir. Tabi ki iş, faaliyet olan yerde eksiklikler de olur. Bu eksikleri gidermek amacıyla Kırgızlara uygun bir tarzda davet yapılması için çaba göstermekteyiz. Bunun üzerine bir buçuk senedir davetçiler için özel kurslar düzenlenmektedir. Burada davete çıkacakların bilgi seviyesini daha da arttırmak için çaba gösterilmektedir..."
Azattyk: "Davete nasıl insanların çıkması gerek? Günümüzde dini eğitim alan da almayan da davete çıkmakta." Calilov: "Tabi ki davet bu ilmi bilenlerin işidir. Bilen adamın çıkıp konuşması gerek. Bununla birlikte kendi dediklerini kendisi uygulayan, tecrübeli birisi olması gerek... Evet, gününüzde dini hususlarda bilgili olan ve olmayan, hapisten henüz çıkmış ve içkiyi henüz bırakmış insanlar da davete çıkmaktadırlar. Fakat bunun pratik İslam'ın bir tatbiki olarak algılanması gerek. Davete çıkan on adamdan birisi bile bilgi sahibi olursa diğer dokuzuna birçok şey öğretir. Kırgızlarda "bir duymaktan bir görmek iyidir" derler. Bunun gibi davete çıkmakla İslam'daki çok şeyi uygulamada görür, öğrenir. Davetin felsefesini anlar. Tecrübe de kendi sonuçlarını verir. Bu nedenle davete çıkanların hepsinin öğretici diye algılanmaması gerekir. Davet içinde öğrenmek meselesi de

vardır (Baktıbaev, 2012)."

Bu röportajdan da anlaşıldığı üzere Kırgız diyaneti Tebliğ cemaatinin faaliyetlerini meşru ve akredite kabul etmektedir.

Günümüzde Tebliğ cemaati Kırgızistan'da Müftülüğün bir bölümü olarak kendi faaliyetlerine devam etmektedir. Fakat karşı tepkiler dolayısıyla faaliyetlerini bazı sınırlamalar ve kurallar çerçevesinde yapılabilmektedir. 16 Şubat 2003 tarihinden itibaren davet işleri ancak Kırgızistan Müslümanları Dini Başkanlığı tarafından verilen izin çerçevesinde yürütülebilmektedir. (Murzahalilov, 2010, s. 188) 10 Şubat 2009 tarihinden başlayarak KMDB tarafından davete çıkacak kişiler için gerekenler tespit edilip Davet bölümü için özel kurallar oluşturulmuştur. Dolayısıyla ancak KMDB tarafından çizilen şartlara uygun kişiler davet faaliyetlerini yapabilmektedirler.

Tebliğ cemaati içinde 2009'da KMDB tarafından oluşturulmuş olan bu kurallara uymayıp izinsiz bir şekilde tebliğ ve irşat faaliyeti yürüten birkaç davetçi grup tespit edilmiştir. Bölge emniyeti ve KMDB bu davetçilerin "İnkâr yakın" ciler adlı bir grup olduğunu ifade etmiştir. İnkâr yakınciler "Allah'ın dinini yaymak isteyen Allah yardım eder" sloganı çerçevesinde resmi belge ve maddiyata ihtiyaç duymadıklarını iddia etmekte, gidecekleri yere de modern ulaşım vasıtalarını kullanmadan yürüyerek ulaşmayı tercih etmektedirler. Resmi kurallara uymamaları ve aşırı görüşleri sebebiyle 15 Haziran 2017'de Bişkek Oktyabr İlçe mahkemesince İnkâr yakıncilerin faaliyet yapması yasaklanmıştır. Fakat KMDB davet birimi İnkâr yakıncilerin bu tür davranışlarının halka ve memlekete hiçbir zararı olmayacağını, zamanın imkanlarından faydalanmayı reddetmeleri hasebiyle bundan sadece kendilerinin zarar görebileceğini ifade etmişlerdir. Devletin denetimleri ve KMDB davet biriminin müdahaleleri sonucu, az sayıda olan bu grup mensupları günümüzde diğer davetçiler gibi genel kurallara uygun şekilde faaliyetlerine devam etmektedirler (Esenalieva, 2016).

Davet faaliyetlerinde aktif görev alacak kişilerin ilk önce KMDB'na izin için başvurmaları gerekmektedir. Davet işini ise gittikleri yerlerin kadısı ve baş imamının kontrolü altında gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Murzahalilov, 2010, s. 188). Davete çıkacak insanların adı soyadı ve gereken bilgileri kayıt altına alınarak ilgili tarafa izin için gönderilmekte; Söz konusu başvuruya baş müftülük tarafından izin verilince davete çıkılabilmektedir. Bunların dışında davete çıkacaklara ne devlet ne de Müftülük tarafından maddi destek verilmemektedir. Dolayısıyla davete

çıkacak kişinin masraflarını kendisinin karşılaması gerekmektedir.

Davete çıkacak kişinin belirlenen kurallara göre aşağıdaki belgeleri bulundurması şarttır:

1. İç işlerinden belge (Belge 1)
2. Kalmakta olduğu yerin baş imamından ilgili alanda ilmi seviyesinin yeterli olduğuna dair resmi belge (Belge 2)
3. Ailesinden izin kâğıdı (Belge 3)
4. Pasaport veya kimliğini ispatlayan herhangi bir belge
5. Yabancı bir kültürü temsil eden giysi giymemek ve temizliğine dikkat etmek.

Beş numaralı kural daha çok halk içinde faaliyet gösteren cemaat mensuplarının dış görünüşlerine yönelik tepki sebebiyle kabul edilmiş intibai vermektedir. Bunların dış görünüşü çoğunlukla pantolon üzerine giydikleri uzun bir elbise ve uzattıkları sakaldan ibarettir. Giydikleri elbiseler bu hareketin çıktığı Hindistan topraklarında giyilen giysileri andırmaktadır. Halk içinde “erkek adam uzun, dizlere kadar giyer ve dizinden aşağı uzun elbise giymez” şeklinde yerleşik bir kanaat söz konusu olduğu için bu kıyafet (EK 1. fotoğrafta gösterilmiştir) tepki çekmektedir. Sakal hususu da benzer şekilde estetik açıdan, aktif davet yürütenlerin sakallarını düzeltmeden ve şekil vermeden bırakmaları sebebiyle, tartışmalara ve eleştirilere konu olmaktadır. Sakalla ilgili bir diğer eleştiri de, genç yaştaki davetçilerin sakal bırakmaları hususudur. Çünkü bu durum yaygın popüler Kırgız kültüründe karşılığı olmayan bir uygulamadır. Kırgızlarda eskiden sakalı altmış yaşlarına gelen erkekler uzatırdı. Bundan dolayı yaşlı erkeklere saygı göstergesi olarak “aksakal” denilirdi. Sakal bırakmış yaşlı insanlar bu şekilde hitap edilmesi günümüzde de Kırgızlar arasında varlığını sürdürmektedir. Orta yaş Kırgız erkekleri ise isterlerse sadece bıyık bırakırlardı. Mezkûr uygulamalar sebebiyle davetçiler toplum içinde sürekli bir eleştirinin konusu olmaktadır. Kırgızistan müftülüğü de mevcut problemler çerçevesinde davetçilerin kıyafet ve dış görünüşünü Kırgız kültürüne (EK 3. fotoğrafta gösterilmiştir) yakın bir tanımlama çerçevesinde düzenlemiştir. Ancak bu kurallar henüz geniş anlamda uygulamaya konulamamış, davetçiler mevcut ve eleştirilere konu olan kıyafetleriyle faaliyetlerine devam etmektedirler.

Bu kuralların ihdas edilmesindeki temel amaç, tebliğ cemaatinin faaliyetlerini müftülük çatısı altında ve müftülüğün kontrolü dâhilinde yürütmeyi temin etmektir. Bu durum elbette Kırgız toplumundaki din ve irşat faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için başarılı bir strateji olarak görülmelidir. Kılık kıyafet düzenlemesi de büyük oranda toplum nezdindeki olumsuz imajı ve gerginlikleri ortadan kaldırma amacına yöneliktir.

Belge 1

İç İşlerinden Belge

KATTOO BAPAKCHASY						
Kattoo wopoo wopoo			Kattoo wopoo wopoo			
Kattoo " " 2014			Kattoo " " 2014			
No	ATYKORNY	YUJAN WAPU	YUJAN WAPU	YUJAN WAPU	YUJAN WAPU	YUJAN WAPU
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						

Tyrene _____
Peyson _____

Belgenin Türkçe'ye Tercümesi:

KAYIT KÂĞIDI

Nereden çıktı _____

Nereye gidecek _____

Gidiş " " 2014

" " günlük cemaat

Geliş " " 2014

No	Adı soyadı	Doğum Yeri	Kaldığı Yeri	Doğum Tarihi	Davete çıkma hakkında bilgi	ROVD İmam hatip açıklaması	Pasaport No	Ailemin rızasıyla ve kendi paramla davete çıkmaya geldim
								Miktar
								İmza

Belge 2

Kalmakta olduğu yerin baş imamından ilgili alanda ilmi seviyesinin yeterli olduğuna dair resmi belge

КЫРГЫЗСТАН МУСУЛМАНДАРЫНЫН ДИН БАШКАРМАЛЫҒЫ 720000 КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ Бишкек шаары, Гоголь көч. 57 Тел: +996 (312) 48 63 22, 48 63 44, 48 65 62 Факс: +996 (312) 48 61 77, 48 63 22, 48 63 44 web-cs/ru: www.maflyat.kg e-mail: kg-maflyat@mail.ru	 الإدارة الدينية للمسلمين جمهورية قرغيزستان	ДУХОВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ МУСУЛЬМАН КЫРГЫЗСТАНА 720000 КЫРГЫЗСКАЯ РЕСПУБЛИКА г.Бишкек, ул.Гоголь 57 Тел: +996 (312) 48 63 22, 48 63 44, 48 65 62 Факс: +996 (312) 48 61 77, 48 63 22, 48 63 44 web-site: www.maflyat.kg e-mail: kg-maflyat@mail.ru
720000 KYRGYZ REPUBLIC, BISHKEK, GOGOL st. 57, KECERFTON)-996 312 48 63 22 27 غورغول ش. 57، مدينة بيشكيك، 720000 ص.ب. p/c: 129084323040190, Чүйскөй филиалы ОАО РСК Банк, БИК 129904, ИНН 0210199710238		
№ <u>03-284</u> « <u>14</u> » <u>04</u> 2015.		
БИСМИЛЛАХИР РАХМАНИР РАХИМ УРУКСАТ БАРАҒЫ		
<p>Кыргызстан мусулмандарынын дин башкармасы Алла Тааланын ыраазчылыгы үчүн, элибизге Ислам дининин негиздерин түшүндүрүү, мусулманчылыктын асыл сапаттарына, мыймандуулукка, сабырдуулукка жана өз ара урмат – сый мамиледе болуп, Ата – мекени сүйүүгө, улуттар аралык ынтымакка чакыруу максатында төмөндөгү (<u>13</u>) кишиден турган Кыргызстандын атуулдарын (дааватчыларды) <u>А</u> облусуна, <u>Кочкор</u> шаарына “<u>А</u>” <u>04</u> 2015 “<u>20</u>” <u>05</u> 2015 чейин <u>90</u> күнгө жөнөтөт.</p>		
<p>Ушул жогорудагы аты көрсөтүлгөндөрдөн башка бул кишилер менен бирге жүрүп даават кылгандары уруксат берилбейт. Ошондой эле уруксаты жок чыгып даават кылгандардын жоопкерчилигин Кыргызстан мусулмандарынын дин башкармасы өз мойнуна албайт.</p> <p>Кыргызстан мусулмандарынын дин башкармасы жергиликтүү бийлик кызматкерлеринен мыйзамдуу даават иштерин жүргүзгөндөргө жардам көрсөтүүлөрүн суранат. Казыларга жана расмий дин кызматкерлерине жогорудагы аты аталган дааватчылардын жободо көрсөтүлгөн милдеттерин аныктоо менен жашоо шарттарына көмөк көрсөтүп, туура эмес иш жасагандары байкалса Кыргызстан мусулмандарынын дин башкармасына маалымат берүү иши жүктөлөт.</p> <p>Кыргызстан мусулмандарынын дин башкармасы тарабынан дааватчылар бир гана облустарга жөнөтүлөт, ошондой эле бул көрсөтүлгөн уруксат барагы менен Кыргызстандан башка мамлекеттерге дааватчыларды жөнөтүүгө уруксат берилбейт.</p>		
КМДБ или Даават (үгүт-насаат) бөлүмүнүн башчысы		Сайтшев Билалдин ажы (Даават бөлүмү) 000284

Belgenin Türkçe'ye Tercümesi:

Kırgızistan Müslümanların Dini Başkanlığı

Bismillahirrahmanirrahim

İzin kâğıdı

Kırgızistan Müslümanlarının Dini Başkanlığı Allah razısı için, halkımıza İslam dininin prensiplerini anlatmak, Müslümanlığın eşsiz niteliklerini, tertipliğe, sabırlığa ve kendi aralarında saygılı davranışta olup vatani sevmeye, uluslararası birliğe davet etmek amacıyla aşağıda () kişiden oluşan Kırgızistan'ın vatandaşlarını (davetçileri) _____ bölgesine, _____ şehrine “ _ ” _ 2015 - “ _ ” _ 2015 kadar () güne göndermektedir.

1. 2. 3....

Burada adı yazılı olanlar dışında kimsenin gayri resmi olarak davete çıkmasına izin verilmez. İzinsiz çıkıp davet yapanlar için Kırgızistan Müslümanlarının Dini Başkanlığı hiçbir sorumluluk kabul etmez.⁵

Kırgızistan Müslümanlarının Dini Başkanlığı yerli idarenin kurallar içinde davet ve irşat hizmeti yapanlara destekte bulunmasını rica eder.⁶ Kadınlara ve resmi din adamlarına yukarıda adı geçen davetçilerin davete konu işlerinde ve barınma konusunda yardımcı olmalarını, eğer kural dışı işlerde buldukları fark edilirse de Kırgızistan Müslümanlarının Dini Başkanlığına bildirilmesini ister.

Kırgızistan Müslümanlarının Dini Başkanlığı tarafından davetçiler tek bir bölgeye gönderilmektedir. Davetçilerin aldıkları izin belgesiyle Kırgızistan'dan başka memleketlere davete çıkmalarına izin verilmemektedir.

KMDB'nın Davet
bölüm başkanı

Saypiyev Bilalidin Acı
(Davet bölümü)

⁵ Ülke içinde davette tecrübe kazananlar yurtdışına çıkabilir. Yol masrafı, vize işlemleri davetçinin kendi sorumluluğundadır.

⁶ Bunun dışında Kırgızistan'ın çeşitli bölgelerinden “Bize cemaat gönderin” talebinde bulunan yerler vardır.

Belge 3

Ailesinden izin kâğıdı

АНЫКТАМА

Мен _____
(Ф.И.О.) Үй-бүлөсү, Ата-эне, Акы, балдары

Бул _____
(Дааватка бора турган кишини Ф.И.О.)
Дааватка баруусуна каршы эмесмин.

Колу: _____

Дата: «__» ____ 201__ ж.

АНЫКТАМА

Берилет бул аныктама _____
Дааватка чыгуучу жарындан аты-жөнү

Туулган жылы «__» ____ ж. _____
(облус, район, шаар, айыл өкмөтү, көчөсү, үй номери.)
ИИМнин карамгында катталып, Хигбуг-Тахрир ж.б.
экстремисттик уюмдарга тиешеси жок.

Бул аныктамага талапкер: Кыргызстан мусулмандарынын дин башкармасы
ИИМ _____
(РОВД, ГУВД, ОВД, ГОМ, Участковый)

Колу: _____

Дата: «__» ____ 201__ ж.

Моор: _____

АНЫКТАМА

Бул _____
(Ф.И.О.)
Ислам дининин фарзлары тууралуу түшүнүккө ээ (кыскача, орточо, терең).
Намазга жетээрлик сүрөө жаттаган (Кыргыз алфавитинде, Арап алфавитинде)
Имам: _____
(Ф.И.О. Облус, район, шаар, айыл)

Колу: _____

Дата: «__» ____ 200__ ж.

Belgenin Türkçe'ye Tercümesi:

TAKDİR KÂĞIDI (1)

Ben _____

(Adı soyadı, ailesi, anne babası, eşi, çocukları)

Bu _____

(Davete çıkacak adamın adı soyadı)

Davete çıkmasına razıyım

İmza ____ tarih: “__” ____ 201_y

TAKDİR KÂĞIDI (2)

Bu _____

İslam dini hakkında bilgi sahibidir (basit, orta, çok iyi)

Namaza yetecek kadar sure ezberlemiştir (Kırgız alfabesinde, Arap alfabesinde)

İmam _____

(Adı soyadı, bölge, ilçe, şehir)

İmza _____ tarih “__” ____ 201_y

TAKDİR KÂĞIDI (3)

Verilmekte bu takdir kâğıdı _____

(Davete çıkacak adamın adı soyadı)

Doğum tarihi “__” ____ 19__y _____

(bölge, ilçe, şehir)

(köy, sokak, ev numarası)

_____ İç işleri bakanlığının kayıt altında olup Hizbut Tahrir vb. terör topluluklarla ilişkisi yoktur.

Bu takdir kâğıdına aday: Kırgızistan Müslümanlarının Dini Başkanlığı

İmza ____ tarih “__” _____

Mühür _____

Böylece Tebliğ cemaatinin faaliyetleri devlet tarafından ülkeye uygun hale getirilmiş ve Müftülüğe bağlanmak suretiyle konumu sağlamlaştırılmıştır. Günümüzde bu hareket ülkenin her bölgesinde kendi faaliyetlerini rahatça yürütebilmektedir. Son yıllarda davete çıkanların sayısı da artmıştır. Davete çıkanlar içinde sıradan dindar/muhafazakâr insanların yanısıra tüccarlar, kültür adamları, bilim adamları ve öğrenciler de bulunmaktadır (Abdılđaev, 2017, s. 3). Tebliğ cemaatinin Kırgızistan'daki faaliyetleri hakkında Kırgızistan baş müftüsü Muratalı Acı Cumanov gazetecilerle konuşmasında fikrini şöyle belirtmiştir:

“Tebliğ cemaati mensuplarının giydikleri elbiseler Kırgız kültürüne aykırı görünmektedir. Bununla birlikte hepsinin zahiri temizlik hususuna riayet etmekle beraber bazılarının ilmi/kültürel seviye hususunda yeterli olmamak gibi zaafı vardı. Fakat davetçileri terör grubu gibi algılamak da doğru değildir. Herhangi bir cemaati dini fanatizm, terörizm konusunda suçlamadan önce buna dair kanıtların olması gerek. Ben bu cemaatten İslam'a karşı ve İslami prensiplerle çelişen her hangi bir eylem ve yorum görmedim. Bunları doğru yolda kullanmak amacıyla Müftülükte Davet bölümü açtık (Baktıbaev, 2009).”

Yukarıda ifade edildiği gibi tebliğciler 3 günlük, 40 günlük ve 4 aylık sürelerle olmak üzere üç ayrı dönemde tebliğe çıkmaktadırlar (Cebeci, 2016, s. 114). Davete kadınların da erkeklerle birlikte çıkmasına “masturat cemaat” denilmektedir. Kadın davetçilerin yanında kocası, babası veya kardeşinin olması şart tutulmaktadır. Kadın davetçilerin davet süreleri ise (masturat) 3 ila 15 yahut 40 gün sürmektedir. Kadın davet grupları genelde dört beş çiftten yani sekiz on kişiden oluşur. Kadınların da davete çıkması öncelikle gittikleri yerlerdeki kadın toplumunun “eğitilmesi” amacını taşımaktadır. Masturat cemaati şeklinde çıkan grubun erkekleri gittikleri yerin mescidinde kalırlar. Kadınlar ise ayarlanan evde kalırlar ve yerli kadınları buraya davet edip burada “dine davette” bulunurlar. Davetçiler gittikleri yerlerde evden eve dolaşarak geldiklerini bildirirler. Daha sonra mescide namaz için toplananlara da tebliğ için bir süre beklemelerini söylerler. Namazın tesbihatı bittikten sonra camide kalanlara İslam'ı anlatır veya ellerindeki bir kitaptan ayet ve hadis okuyarak sohbet ederler (Aydar, 2014, s. 515).

Davet her birey için eğitim kurumudur. İnsan bu süreçte nefsini yenmeyi, hoşgörölü ve sabırlı olmayı öğrenir. Grup içinde bir âmir seçilir. Bu da “Eğer iki kişi bile olsanız aranızda bir amir olmalı, yoksa oraya şeytan

âmir olur” mealindeki hadise dayandırılır. Amir, grup içinde görevleri paylaşır ve grup üyeleri, disiplin gereği, her iş için ondan izin alır. Âmir, sembolik konum ve görevdir, çünkü davetçiler her işi müşavere ederler. Davet sürecinde sabah namazından yatsı namazına kadar hiç bir dakika boş geçmez. Her gün sabah namazından sonra müşavere yapılır, hizmetçi ile talimci belirlenir. 10:30-13:30 arası talim saatidir. Öğle namazından sonra hadisi okuyacak olan belirlenir (bir hadis iki kere okunur). Öğle yemeğinden sonra müzakere (tekrar) yapılır. Müzakere konuları yenilerin ve acemilerin dini esasları (abdest, namaz, dua vs.) pekiştirmesi amacıyla yapılır. İkinci namazı sonrasında kapı kapı dolaşarak evin erkekleri camiye ve namaza davet edilir. Akşam namazından sonra davetçilerden biri camideki cemaate sohbet yapar. Bu uygulamalar davet süresince her gün tekrarlanır. Davet aslında bir süreliğine değil, ömür boyu yapılması gereken bir ibadettir. Davetin 3 gün, 40 gün ve 4 ay şeklinde tanzim edilmesinin de tebliğ cemaati içinde bir mantığı vardır. Vaktinin 1/10’ni tebliğe ayırdığında bir ayda 30 gün varsa, 1/10’i 3 güne tekabül eder. Bu 3 gün İslam’ı öğrenmek ve öğretmek için harcansa kalan 27 gün diğer sorumluluklar (aile, iş ve okul) için ayrılır. 40 gün ise, kaba hesapla 365 günün 1/10’dur. 40 gün bir devredir. Mesela cenin, 40 günde bir mevcut gelişim aşamasını tamamlar. 4 ay, insanın hayatında önemli bir devredir. 4 ayda insan tamamen nefsinı kırar (Bapaeva, 2013).

Tebliğcilerin davet için kullandıkları temel kitap Şeyh Muhammed Zakeriya tarafından yazılmış ve Eratov Ravşan ve Dostmatov Akılbek tarafından Kırgızcaya çevrilmiş olan Fazail-i Amal adındaki kitaptır. Kitapta Kur’an, namaz, zikir ve davetin faziletlerinden bahsedilir (Uyanık, 2007, s. 207-208).

Bu kitap tebliğcilerin kullandıkları kitapların başında gelir. Bunun dışında davete çıkanlar aşağıdaki kitapları da yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar. Bu kitapların tamamının cemaate mensup kişiler tarafından yazılmış veya çevrilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Tebliğ cemaatinin davet sürecinde sıklıkla kullandığı ve istifade ettiği kitaplar, başta Fazail-i amal olmak üzere, birtakım eleştirilere maruz kalmaktadır. Zira kitapta birçok zayıf ve mevzu hadis bulunmaktadır. (EK 4. Fotoğraftaki resimlerde gösterilmiştir) Takip ettikleri metodun eski olması ve İslam dünyasının güncel problemlerine çözüm üretmekte aciz kalması hususu ise eleştirilerin bir başka yönünü oluşturmaktadır. Davetçiler fiili davete çıkmadan önce hem bilgi seviyelerini arttırmak hem de davete ilişkin hususları istişare etmek için sık sık toplantılar düzenlerler. Aşağıdaki resimler (EK 2. Fotoğraftaki resimlerde gösterilmiştir) farklı

dönemlerde yapılan toplantılara işaret etmektedir.

Sonuç

Tebliğ Cemaati, Kırgızistan'a bağımsızlığın ilkyıllarında girmiştir. Diğer dini gruplar gibi dış merkezli olmakla birlikte ülkedeki temsilcileri itibarıyla tamamen yerli bir yapıya kavuşmuştur. Politik taleplerinin olmayışı, yerel kültür unsurlarıyla kaynaşıp entegre olması, şiddete bulaşmaması tebliğ cemaatini sair gruplara karşı oldukça avantajlı bir duruma getirmiştir. Kırgızistan Merkez Müftülüğünün açmış olduğu davet birimi üzerinden faaliyetlerini sürdürmeleri toplumsal kabulü de kolaylaştırmıştır. Tebliğ cemaati sahip olduğu bu olumlu unsurların yanında yine de çok yönlü eleştirilere muhatap olmuştur. Tebliğ metotlarının geleneksel olması, istifade ettikleri temel kaynakların ilmi açıdan zayıf olması, İslam dünyasının ve Müslüman halkların güncel problemlerine yönelik köklü çözüm tekliflerinin olmayışı, fiili davet yürütenlerin kılık kıyafeti ve zahiri temizlik açısından menfi durumları en çok dile getirilen hususlardır. Buna rağmen tebliğ cemaatinin Kırgızistan özelinde, kendi ilkeleri açısından, başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Bunun en büyük sebebi de, hiç şüphesiz, yerleşik din, kültür ve mezhep algısı ile çatışmaktan mutlak sûretle kaçınmalarıdır.

Kaynakça / References

Abdildaev, K. (2017). *Tebliğ Cemaatinin Kırgızistan'daki faaliyetleri* - III. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, İstanbul.

Ahsan, M. (1993). Cemâat-i Tebliğ. *DİA*, 7, 293-294.

Alimova, K. T. (2016). Kırgız respublikasının mamlakettik din siyasatı, *Vestnik KNU*, 3(87), 131-145.

Bapaeva, J. M. (2013). Kırgızistan'da Daavatçılar (Tebliğ Cemaati Mensupları) Hareketi, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, Erişim Tarihi: 10.09.2018, www.21yyte.org/uzmanlar/janyl-myrza-bapaeva

Azattyk, Ünalğısı. (2012) Çubak ajı Jalilov: Diniy Jiktelüü Korkunuçtuu. Erişim tarihi 15.10.2018, http://www.azattyk.org/content/kyrgyzstan_religion_islam/24505273.html

Barbara, M. D. (2002). Traditionalist" Islamic activism: deoband, tablighis and Talibs, *Leiden ISIM*, 1-24.

Bayram, A. (2015). Büyük Britanya'daki İslami akımlar. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 390-415.

Bennigsen, A. ve Lemerrier-Quelquejay, Ch. (1988). *Sufi ve Komiser Rusya'da İslam Tarikatları* (O. Türer çev.), Ankara.

Bozbey, İ. A. (2011). Quo vadis Kırgızistan?: Sovyet sonrası Kırgızistan'da İslami hareketler, *OAKA*, 6(11), 18-50.

Bugubaev, K. (2013). İslam'ın Orta Asya ve Kırgızistan'daki Dinamikleri, *Uluslar Arası Stratejik Bakış Enstitüsü Dergisi*, 1-15.

Cebeci, S. (2016). Kırgızistan'da Dini Durum ve Sovyet Sonrası Dini Gelişmeyi Besleyen Etkenler, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 103-117.

Cusubaliyev, Ali. (2016). *Kırgızdardın Musulmandaşuu Tarihi*, Türkiye Diyanet Fonunun jana Oşmunun Teologiya Fakultetinin Basılmaları-14, Bişkek.

Dooronbekov, R. (2009). *Kırgızstanda İslam Dinin Cayıltuu Metoddoru* (Oş Devlet Üniversitesi Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Fakültesi, Mezuniyet tezi) Bişkek.

Efe, F. (2002). Cemaat-i Tebliğ, doğuşu ve kendisine yöneltilen eleştiriler. *İslam Araştırmaları Dergisi*, 8, 110-118.

Esenaliev, Klara. "İnkarcılar"-Koomgo Korkunuç Jaratkandarbı? Je "Közü Tostok bakabı", *Kırgız Respublikasının Madaniyat, Maalimat jana Turizm Ministirliğinin Aldındagı Maalimat jana Massalık Komunikassiyalar Departmenti*, 23 Haziran 2016, <http://aimakpress.kg/%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%87%D1%8B%D0%BB%D0%B0%D1%80-%D0%BA%D0%BE%D0%BE%D0%BC%D0%B3%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BA%D1%83%D0%BD%D1%83%D1%87-%D0%B6%D0%B0%D1%80%D0%B0/>

Heyat, F. (2004). Re-islamization in Kyrgyzstan: Gender, New Poverty and the Moral Dimension, *Central Asian Survey*, 23(3-4).

Hidayet, A. (2014). "Kırgızistan'da dindarlaşma tirendi; problemler, öneriler", *Türk Dünyası bilgeler zirvesi: gönül sultanları buluşması*, 26-28 Mayıs 2014, Eskişehir, ss. 497-536.

Kalberdiev, A. (2010) *Kırgızların Allah anlayışı* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

Kılavuz, Akif, Barlas, F. Betül, (2010). "Dünden Bugüne Kırgızistan", *Avrupa Diyanet Aylık Dergisi*, S. 136, ss. 10-12.

Kozukulov, T. (2015). "Kırgızistan'da Dini Kurumsallaşma ve Toplum", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 177-209.

- Mambetaliev, S. (1972). *Sufizm jana Anın Kırgızstandağı Ağımdarı*, Frunze.
- Monteil, V. (1992). *Sovyet Müslümanları* (M. Çamdereli çev.) İstanbul.
- Murzahalilov, K. ve Arunov, M. (2010). "Dvijeniya «Tabligi Camaat» v Kırgızstane: Osobennosti Deyatelnosti i Vozmojnosti Posledstiya dlya Razvitiya Religioznoy Situatsii v Respublike.", *Tsentrálnaya Aziya i Kavkaz*, 13(3), 185-192.
- Orozobekova, Ç. (2017). Kırgızstandağı Diniy Bilim Berüü: Medreseler Çukul Reformaga Muktac, *Bulan Institute for Peace Innovations*. Erişim Tarihi: 15. 03. 2018, <http://bulaninstitute.org/wp-content/uploads/2017/04/Report-in-Kyrgyz-final-1.pdf>.
- Pay, S. ve Kılavuz, A. (2009). Kırgızistan'da Bir Din Eğitimi Kurumu: Medreseler, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(1), 247-278.
- Rotar İ. (2008). "Pakistanskiy islam v Tsentrálnoy Azii: missionerstvo ili podrivnaya deyatelnost?", *Nezavisimaya gazeta «Religiya»*
- Sağlık, F. (2010). "Kırgızistan'da Dini Hayat", *Avrupa Diyanet Aylık Dergisi*, S. 136, ss. 13-16.
- Ergeşov, Z. (2018). Diniy Bilim Berüünü İretke Keltirebiz. *Bulan Institute for Peace Innovation*. Erişim Tarihi: 15. 11. 2018, <http://bulaninstitute.org/interview-with-ergeshov/>
- Press KG. (2009). Dinî Maek: Daavatçılardı Ekstremistik Top Dep Eseptöö Tuura Emes. Erişim tarihi 20.12.2018, (http://www.presskg.com/nazar/09/1002_5.html)
- Soltonev, B. (1993). *Kızıl Kırgız Tarihi*. Mamlekettik "Uçkun" Konserni.
- Uyanık, M. (2007). "Kırgızistan'da Dini Hayat ve İlahiyat Öğrenimin İşleri", *Uluslar arası Globalleşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Bilimleri ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Meseleleri Sempozyumu* 21-22 Mayıs Bişkek, 193-204.
- Ünal, M. (2010). Şemsettin, "Kırgızistan Tarihi", *Avrupa Diyanet Aylık Dergisi*, 136, 5-9.
- Yegorov, Yevgeniy Nailoviç, (2016). "Dvijeniye "Tabligi Camaat": İdeologiya i Spetsifika Deyatel'nosti", *Dagestanskiy Gosudarstvennyy Universitet, İslamovedeniye*, 7(3), 5-16.

Summary

Religious social groups are one of the most important phenomenon in modern Islamic thoughts. As a response to wide spread and destructive effect of Western colonialism in Muslim World too many religious-social groups and revivalist expectations came into existence. Indo-Pakistani subcontinent witnessed the occurrence of the two leading and important religious social groups like Tablighi Jamaat and Jamaat-e Islami. Tablighi Jamaat which occurred in the second quarter of 20th century in Pakistan is one of the biggest and wide spread religious-cultural group in the World. Basic aims of Tablighi Jamaat are reviving the faith, inspiring tabligh, getting Islamic knowledge and enjoining good-forbidden evil. Their number ranges between 70 to 80, spread across more than 150 countries. Tablighi Jamaat which claims to be totally apolitical arrived to central Asia after fall of Soviet Union. Its arrival and spread in Kyrgyzstan was very fast. During its establishment in Kyrgyzstan Tablighi Jamaat faced with too many problems with Kyrgyz Islamic culture. By the time, especially in cooperation with locals, Tablighi Jamaat integrated in Kyrgyz religious system. After getting official recognition by Kyrgyzstan Presidency of Religious Affairs Tablighi Jamaat has become most active and influential group in whole country. Therefore Tablighi Jamaat is becoming one of the main components of Kyrgyz Muslim identity in post Soviet era.

EK 1

Hindistan/Pakistan topraklarında yaygın olarak giyilen ve Kırgız kültüründe karşılığı olmayan bazı kıyafet örnekleri

EK 2

Müftülüğün Davet birimi fiili davete çıkmadan önce davetçilerle hem bilgi seviyelerini arttırmak ve dinî bilgi yeterlilik sertifikası vermek hem de davete ilişkin hususları istişare etmek için sık sık toplantılar düzenler.

EK 3

Kırgızistan müftülüğü gelen eleştiriler çerçevesinde davetçilerin kıyafet ve dış görünüşünü Kırgız kültürüne yakın bir tanımlama çerçevesinde bu fotoğraftaki gibi düzenlemiştir.

EK 4

Tebliğ cemaatinin davet sürecinde sıklıkla kullandığı ve istifade ettiği kitaplardan bazılarıdır. Bu kitaplardan en çok kullanılanı ise Fazail-i amal kitabıdır.

